

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціальні мережі та месенджери в Україні. Research & Branding Group: веб-сайт. URL: <https://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/socialni-merezhi-ta-mesendzheri-v-ukraini/>
2. Українці у соцмережах: експерти підрахували, скільки людей зареєстровано в Instagram та Facebook. ТСН: веб-сайт. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayinci-u-socmerezah-eksperti-pidrahuvali-skilki-lyudey-zareyestrovano-v-instagrami-ta-feysbuci-1713739.html>

Недошитко Анастасія

Науковий керівник – проф. Палихата Елеонора

**СИСТЕМА ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ**

Закріплення теоретичного матеріалу потребує реалізації у відповідних мовленнєвих уміннях і навичках, які потрібно формувати у процесі роботи над усним діалогічним мовленням. Для засвоєння мовно-мовленнєвих знань про діалогічне мовлення використовується система вправ, кожна з якої має відповідну кількість завдань, спрямованих на удосконалення культури українського усного діалогічного спілкування.

Вправи – це метод практичний навчання, який передбачає цілеспрямоване, багаторазове повторення учнями певних дій чи операцій з метою формування відповідних умінь. Для вивчення матеріалу важливою є система вправ, що пояснюється, як організація взаємозв'язаних дій, розташованих у логічному порядку з урахуванням наростання мовних і операційних труднощів і послідовності становлення усномовленнєвих умінь і навичок. Дослідження з лінгводидактики вказують на актуальність використання різних систем вправ, до яких належить передусім система вправ за В. О.Онищуком, відповідно до якої вправи поділяються на:

- 1) підготовчі – спрямовані на створення умов для вивчення нового мовно-мовленнєвого матеріалу;
- 2) вступні, що виконуються після ознайомлення з новим матеріалом (розпізнавання мовних явищ, пояснення використання форм звертання, вставних і вставлених конструкцій тощо);
- 3) тренувальні – для закріплення мовно-мовленнєвих умінь і навичок: за зразком – для продукування аналогічних текстів; за інструкцією, що передбачає використання структурних елементів для продукування тексту; за завданням – для створення міні-висловлювань зі структури діалогічних текстів чи діалогічних єдностей, різних за значенням чи обсягом;
- 4) завершальні вправи спрямовані на виконання завдань практичного характеру: наприклад, творчі роботи на побудову текстів-діалогів [1].

Для навчання діалогічного мовлення у лінгводидактиці виділяються також вправи: 1) мовно-мовленнєві; 2) умовно-мовленнєві; 3) власне мовленнєві [3]. Призначення мовно-мовленнєвих вправ – цілеспрямовано активізувати лексико-граматичний матеріал для того, щоб

сформувати навички оперування певними мовними елементами як будівельним мовленнєвим матеріалом для продукування діалогічних реплік (за значенням, за будовою, за метою висловлювання). Мовно-мовленнєві вправи ґрунтуються на основі вище названої класифікації вправ, а також слугують фундаментом для виконання умовно-мовленнєвих і власне мовленнєвих вправ.

Умовно-мовленнєві вправи спрямовані на формування умінь і навичок продукування діалогічних єдностей за метою висловлювання (етикетні, запитання-відповідь тощо), за обсягом (однокомпонентні, двокомпонентні, багатоконпонентні), які є будівельним матеріалом для створення діалогічних текстів.

Власне мовленнєві вправи розвивають мовленнєву активність і самостійність у продукуванні діалогічних текстів зі змістом, що висвітлює уміння порадити, попросити, переконати, довести, зацікавити тощо. Основою для них є здобутки від виконання з усіх попередніх вправ.

Дотримуючись цієї класифікації, пропонуємо систему вправ для уроку діалогічного спілкування на тему «Діалогічне спілкування (діалогування, реплікування). Діалогічні репліки за обсягом» у 5 класі, яка сприятиме закріпленню знань, формуванню навичок та умінь продукування діалогічного мовлення.

Мовно-мовленнєві вправи: 1. Прочитайте діалог. Назвіть репліки за обсягом. Доведіть правдивість ваших відповідей. 2. Схарактеризуйте репліки діалогу за значенням, за метою висловлювання, за обсягом. 3. Побудуйте діалогічні репліки: 1) еліптичні; 2) такі, що виражені: а) словосполученням; б) реченням; в) монологом.

Умовно-мовленнєві вправи: 1. Побудуйте висловлювання за моделями: а) запитання-відповідь, повідомлення-здивування-підтвердження й доповнення; б) запрошення-незгода; в) поздоровлення-вдячність; г) запрошення-відмова. Використовуйте форми мовленнєвого етикету.

Власне мовленнєві вправи: 1. Створіть діалог за початковою реплікою (яку пропонує учитель), використовуючи різні види реплік за обсягом. 2. Побудуйте діалог за ситуацією: Ви зустріли товариша, якого давно не бачили. Розпитайте про його життя, навчання, справи тощо. 3. Побудуйте діалог на тему: «Плани на вихідні».

Для формування в учнів основної школи умінь і навичок продукування діалогічного мовлення відповідно до засвоєного теоретичного матеріалу про лінгвістичні особливості діалогічного мовлення, пропонуються форми роботи, що стосуються: 1) слухання діалогічних текстів (учитель-учень, журналіст – письменник тощо); 2) побудова діалогічних реплік, різних за значенням, за будовою, за емоційно-експресивним забарвленням; 3) створення діалогічних єдностей, діалогічних текстів [2].

Старшокласники, вивчаючи публічне діалогічне мовлення відповідно до програми з української мови, виконують вправи на формування умінь продукувати публічні діалогічні висловлювання. Вони мають такі завдання: 1) поговорити по телефону на запропоновану учителем тему; 2) провести бесіду з учнями молодших класів про дотримання правил дорожнього руху; 3) запропонувати запитання для проведення інтерв'ю з переможцем конкурсу скрипалів; 4) взяти участь у дискусії на запропоновану учителем тему, попередньо підготувавши запитання, аргументи, афоризми, прислів'я тощо.

Отже, запропонована система вправ, спрямована на формування усного діалогічного мовлення, сприятиме розвитку комунікаційних умінь і навичок, необхідних для вільного висловлювання своїх думок і вироблення кращих якостей ввічливого співрозмовника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика викладання української мови в середній школі: підручник / за ред. І. С. Олійника. Київ : Вища школа, 1979. 311 с.
2. Недошитко А. Р. Методика навчання діалогічного мовлення учнів основної школи: курсова робота. Тернопіль: ТНПУ. 2022. 37 с.
3. Палихата Елеонора Методика навчання української мови. Практикум: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ФОП Осадца Ю.В. 2019. 300 с.

*Смаль Вікторія
Науковий керівник – проф. Палихата Елеонора*

СИСТЕМА ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ВІДМІНЮВАННЯ КІЛЬКІСНИХ І ПОРЯДКОВИХ ЧИСЛІВНИКІВ

Для закріплення вивченого теоретичного матеріалу використовується система вправ, кожна з яких має відповідну кількість завдань, спрямовану на удосконалення культури усного чи писемного мовлення.

Дефініція поняття «система вправ» – це єдність мети та сукупність навчальних вправ із поступовим ускладненням, спрямованих на удосконалення мовних чи мовленнєвих умінь і навичок.

Дослідження з лінгводидактики стосуються також і різних систем вправ, до яких належить система вправ, відповідно до якої вправи поділяються на: 1) підготовчі (пропедевтичні) – виконуються перед вивченням нового матеріалу з метою актуалізації вмінь і навичок учнів для свідомого засвоєння мовознавчої теорії. 2) вступні – виконуються безпосередньо після засвоєння матеріалу. Такі вправи допомагають осмислити поняття, правило, виробляють уміння й навички застосовувати знання на практиці; 3) тренувальні – під час їхнього виконання закріплюються мовні вміння й навички; 4) завершальні вправи – це проблемні завдання практичного характеру, творчі роботи з метою перевірки засвоєного на уроці [2].